

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1933 kl. 4 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, nr 403, angående inrättande för värnpliktig ungdom av en allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran.

I en inom andra kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 403, har herr *Petersson* i *Lerbäcksbyn m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda — genom ungdomsarbetslöshetsakkunniga eller annorledes —, huruvida till motarbetande av ungdomsarbetslösheten en allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran må inrättas för värnpliktig ungdom i anslutning till men skild från själva värnpliktstjänstgöringen, samt förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

I fråga om motiven får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen hava i vederbörlig ordning utlåtanden inhämtats från skolöverstyrelsen, arbetslöshetskommissionen samt cheferna för generalstaben och marinistaben. Arbetarnas bildningsförbund och Folkbildningsförbundet hava av utskottet beretts tillfälle till yttrande i frågan. De inkomna utlåtandena återfinnas såsom bilagor (A—F) härvid.

I själva sakfrågan får utskottet anföra följande.

Närmast avse motionärerna med sitt förslag att motarbeta ungdomsarbetslösheten, och givetvis skänker utskottet sin sympati åt tanken att bereda de unga arbetslösa möjlighet att i en skola få inhämta nyttiga kunskaper och färdigheter. Som ett led i den hittills bedrivna statliga arbetslöshets hjälpen vid sidan om reservarbeten, kurser för arbetslös ungdom och kontantunderstöd torde motionärernas uppslag vara förtjänt att beaktas. Men såsom förslagets grundlinjer angivits i motionen sträcker sig detsamma vida utöver de gränser, som uppdrages av en rådande arbetslöshet och ingriper på den fria arbetsmarknadens område på ett sätt, som är ägnat att framkalla betänkligheter. Om den föreslagna skolan skulle vara allmän och obligatorisk, måste den avse även sådana unga män i värnpliktsåldern, vilka hava sysselsättning. Utan tvivel skulle tvånget att nödgas lämna en anställning för att fullgöra en visserligen i och för sig nyttig skolplikt uppfattas som en orättvisa i förhållande till de jämnåriga, som äro fria från värnplikten. Detta tvång skulle sannolikt även leda till en sådan inställning mot skolans arbete, att dess resultat därav ogynnsamt påverkades. En olägenhet vidlåder ock förslaget, att den arbetslösa ungdomen skulle genom skolgången skiljas från kontakten med arbetsmarknaden på sin hemort.

Den skola, som motionärerna tänkt sig, avser icke allenast att vara en hjälp åt unga arbetslösa utan även att bereda en allmänt medborgerlig fostran. Emellertid bortfaller skolans karaktär av att vara en allmän medborgarskola därigenom, att hela den kvinnliga ungdomen uti ifrågavarande åldersläge faller utom dess ram. En annan viktig synpunkt är att av den manliga ungdomen synes, enligt generalstabschefen, med hänsyn till kasernutrymmen, lärarkrafter m. m., endast högst 15,000 av de årligen inmönstrade c:a 40,000 värnpliktiga kunna ifrågakomma. Av landets hela ungdom i detta åldersläge lära sammanlagt endast omkring 15 procent kunna bli delaktiga av undervisningen i en så gestaltad skola, trots dess benämning av allmän.

Den ekonomiska sidan av saken måste också tillmätas stor betydelse vid bedömandet av motionärernas uppslag. Enligt generalstabschefen hava årskostnaderna för den ifrågasatta medborgarskolan förslagsvis beräknats till 5 milj. kronor. Det torde kunna anses, att kostnaderna under sådana omständigheter bliva alltför stora och betungande i förhållande till det resultat, man skulle kunna vinna med skolan. Det bör vidare beaktas, att den arbetslösa ungdomen redan nu i avsevärd omfattning har tillgång till av det allmänna, av fackorganisationer, studiecirklar, bildningsförbund m. fl. skapade bildningsmöjligheter, vartill kommer, att folkhögskolorna liksom också de med offentligt understöd anordnade reservkurserna för arbetslösa omhändertaga stora skaror av ungdom. Denna bildningsverksamhet är givetvis av den allra största betydelse, då det gäller att bland ungdom motverka de deprimerande följderna av sysslöshet. och man kan enligt utskottets mening helt visst lättare nå det resultat, motionärerna syfta till, genom att stödja och utveckla den redan förefintliga bildningsverksamheten än att till en så hög kostnad, som det här är fråga om, organisera en helt ny skolform.

Utskottet, som sålunda väl hyser sympati för tanken på ökad allmänt medborgerlig utbildning för den vuxna ungdomen men som anser den i motionen föreslagna skolan såväl till omfattning som utformning icke ägnad att, trots de därmed förenade avsevärda kostnaderna, betecknas såsom allmän eller lämplig, får, under hänvisning till vad här ovan anförts samt med beaktande av de i ämnet avgivna utlåtandena, hemställa,

att ifrågavarande motion, nr 403, icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Stockholm den 21 mars 1933.

På utskottets vägnar:
GUST. MOSESSON.

Närvarande: herrar *Mosesson*, *Lundell*, *Erlander*, fru *Gillner-Ringenson*, herrar *Nyblom*, *Cruse*, *Hagberg* i Malmö*, *Norén*, *Olsson* i Staxäng* och *Bergström**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Lundell* och *Olsson* i Staxäng, vilka anförde:

I likhet med vad motionärerna framhållit finna vi, att såväl ungdomsarbetslösheten som den allmänna säsongarbetslösheten vintertid konstituerat ett samhällsproblem av ofrånkomlig natur. Även med en lättnad på arbetsmarknaden torde dessa avsnitt av det stora arbetslöshetsproblemet inom beräknelig tid tarva särskilda samhälleliga ingripanden i olika former. Just mot bakgrunden härutav — icke såsom en isolerad skolfråga — bör den av motionärerna framkastade tanken på en allmän medborgarskola, i anslutning till värnplikten och med utnyttjande av disponibla regementslokaler, betraktas.

Enligt vår uppfattning måste vid bedömandet av det framställda utredningsyrkandet det avgörande momentet ligga däri, huruvida en dylik skola skulle på ett statsfinansiellt förmånligt sätt kunna fylla en ändamålsenlig uppgift vid sidan av eller i stället för övriga hjälpformer för de arbetslösa, d. v. s. arbeten, kontantunderstöd och kursverksamhet. Enligt vårt förmenande torde tvivel icke kunna råda — något som direkt eller indirekt vitsordas av de inhämtade yttrandena —, att den tänkta allmänna medborgarundervisningen för den mogna ungdomen framstår mycket behjärtansvärd och i detta sitt arbetslöshetspolitiska sammanhang förtjänar statsmakternas stora beaktande. En medborgarundervisning med antydd inriktning torde icke i värde stå efter den undervisning, som anordnas i de hittillsvarande mera yrkesbetonade kurserna för arbetslösa ynglingar, och oavsett detta gäller att kursverksamhet endast kan anordnas i mycket begränsad omfattning. I jämförelse med reservarbeten med därvid ofta förekommande förflyttningar av de arbetslösa, kanske avlägset från hembygden, torde för ifrågavarande ålderskategori en skolförläggning vara att föredraga, vartill dessutom kommer att avgjorda svårigheter alltid föreligga att finna lämpliga arbetsobjekt under den tid av året, då ifrågavarande undervisning lämpligast kan anordnas.

Utan att här vilja binda oss i detaljer finna vi starka sakskäl förebragta för, att den begärda utredningen igångsättes och därmed samhällets beredskap emot arbetslösheten utvidgas. I likhet med motionärerna anse vi en sådan utredning bära förutsättningslöst avse olika alternativ, exempelvis huruvida skolan bör givas en mera obligatorisk omfattning i syfte att därmed grundlägga en mera allmän medborgarundervisning för den manliga ungdomen eller huruvida skolan bör huvudsakligast begränsas till anmälda arbetslösa i värnpliktsåldern. De verkningar å vår försvarsorganisation, som en eventuell medborgarskola kan utöva, liksom de jämkningar rörande folkhögskolans och fortsättningskolans manliga kurser, som kunna betingas av en mera allmänt genomförd medborgarskola, falla själfvallet under samma utredning såsom beroende av den positiva utgestaltningen av förslaget om medborgarskolan.

Måhända bjuder lämpligheten att utredningen i första hand inriktas på mera tillfälliga och experimentella anordningar för att därigenom samla erfarenhet och material för ett slutgiltigare ställningstagande framdeles till själva tanken på en allmän medborgarskola. I likhet med vad såväl motionärerna som generalstabschefen ifrågasatt finna vi det förtjäna tagas i övervägande att redan nästkommande vinter med medel ur arbetslöshetsanslaget anordna en försökskurs med begränsning till hjälpbehövande arbetslösa.

Redan motionärerna ha varit medvetna om och själva pekat på vissa svårigheter, som måste vara förenade med förläggning av medborgarskolan till regementena — den under nuvarande statsfinansiella läget enda tänkbara formen för skolans tillblivelse —, och de avgivna utlåtandena ha i sin mån understrukt dessa svårigheter. Dock ha samtliga dessa utlåtanden huvudsakligast begränsat sig till mera speciella detaljsynpunkter.

Utän att här vilja mera i detalj ingå på de från olika håll framkomna negativt hållna invändningarna vilja vi dock framhålla, att de av generalstabschefen framlagda kostnadsberäkningarna synas oss allt för högt tilltagna; bl. a. torde kostnaderna för lärarkrafter högst väsentligt kunna nedbringas i olika hänseenden. Vad vidare angår valet av lärare torde man ej, såsom generalstabschefen tänker sig, vara begränsad till att anlita tjänstgörande läroverkslärare. Den kunskapsnivå det här är fråga om kan fullt tillgodoses även av personer med folkskollärareutbildning samt av åtskilliga studenter. Särskilt är att taga i betraktande de många, som genomgått utbildning för anställning vid läroverk eller folkskola men ännu gå arbetslösa. Om värnpliktiga studenter och likställda ej lämpligen böra få sin längre militärutbildning ytterligare utökad med obligatorisk tjänstgöring vid en medborgarskola *före* vapenövningarna, så finnes i varje fall intet hinder mot att de av dem, som önska och anses därtill lämpliga, efter slutet av egen tjänstgöring anställas som lärare.

Den i yttrandena ifrågasatta utbyggnaden av vårt folkhögskoleväsende såsom en annan utväg att nå motionärernas syftemål synes icke vara möjlig utan större kostnader för det allmänna, samtidigt som den av motionärerna beräknade arbetslöshetspolitiska effekten av en mera allmän medborgarskola därmed icke tillnärmelsevis kan nås. Ävenså vilja vi anmärka, att de hörda myndigheterna i allmänhet icke tillräckligt beaktat de möjligheter till en värdefull allsidig fysisk fostran, som en förläggning till regementena kan skänka i jämförelse med folkhögskolor eller arbetslöshetskurser.

Till sist kunna vi icke dela den pessimism angående kasernlivets och ungdomens självdisciplin, som lyst igenom några av de avgivna utlåtandena. Det torde finnas anledning att tro, att en samhällelig åtgärd, syftande till ungdomens eget bästa, skall förstås av den. Det torde icke kunna förbises, att denna medborgarundervisning i främsta rummet skulle komma sådana mindre bemedlade ungdomar till del, vilka eljest mera sällan komma i åtnjutande av fortsatt skolbildning men vilka i vår demokratiska tid, exempelvis för sitt deltagande i kommunalförvaltningen eller olika organisationers arbete, ha behov därav. Sär-

skilt gäller detta landsbygdens befolkning, där bildningstillgångarna äro färre och den frivilliga bildningsrörelsen är svag.

Med hänvisning till vad vi ovan anført få vi sålunda hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida till motarbetande av ungdomsarbetslösheten en skola av mera allmän omfattning för medborgarkunskap och fysisk fostran må inrättas för värnpliktig ungdom i anslutning till men skild från själva värnpliktstjänstgöringen samt förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Bilaga A.

Kungl. Skolöverstyrelsen.

Till Riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 17 februari 1933 har Kungl. Maj:t anbefallt Skolöverstyrelsen att till utskottet avgiva begärt yttrande över en av herr Petersson i Lerbäcksbym m. fl. i andra kammaren väckt motion, nr 403, angående utredning om inrättande för värnpliktig ungdom av en allmän skola för medborgarlig kunskap och fysisk fostran. Med anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

Motionärerna framhålla på flera ställen, att deras förslag skulle vara ägnat att förverkliga tanken på en allmän medborgarskola för den vuxna ungdomen. De anföra, att den av dem skisserade anordningen avser att angiva en tänkbar form vid utgestaltningen av idén om en allmän medborgarskola och att den skulle tillmötesgå det från intresserat skolhåll vid många tillfällen framförda önskemålet, att man kunde bereda alla ungdomar vid en senare ålder än fortsättningskolåren en viss repetitions- och medborgarundervisning. Det är emellertid uppenbart, att den av motionärerna förordade organisationen icke alls motsvarar vad som ligger i uttrycket "en allmän medborgarskola för vuxen ungdom". En sådan skola skulle givetvis avse all ungdom i en viss ålder, både de unga männen, vare sig de voro värnpliktiga eller ej, och de unga kvinnorna. Den av motionärerna tänkta organisationen däremot skulle blott omfatta dem bland den manliga ungdomen, som uttagits till värnpliktstjänstgöring.

Närmast avse motionärerna med sitt förslag att motarbeta ungdomsarbetslösheten och givetvis måste överstyrelsen skänka sin sympati åt tanken, att de unga i stället för att gå sysslolösa skulle få genomgå en skola, där de kunde inhämta nyttiga kunskaper och färdigheter, även om detta blott komme att gälla en del av den arbetslösa ungdomen. Som ett led i den hittills bedrivna statliga arbetslöshetshjälpen vid sidan om reservarbeten och kontant understöd torde motionärernas uppslag i och för sig vara förtjänt av beaktande med hänsyn särskilt till strävandena att motverka ungdomsarbetslösheten och dess följder. Men såsom förslaget skisserats i motionen sträcker detta sig utanför de gränser, som uppdragas av nu rådande arbetslöshet, och ingriper på den fria arbetsmarknadens område på ett sätt, som är ägnat framkalla vissa betänkligheter.

För att tanken skall kunna förverkligas måste skolan enligt motionärernas mening göras *obligatorisk*, och detta torde vara nödvändigt, om densamma för den ungdom, som den *skulle avse, verkligen skulle bliva allmän*. Men just med hänsyn till detta förhållande finner överstyrelsen förslaget kunna göras till föremål för starka invändningar. Det innebär ju, att de unga män, som äro underkastade den obligatoriska värnplikten, också skulle i samband med sin värnpliktstjänstgöring hava att fullgöra en obligatorisk skolplikt under omkring tre månader. Denna skolplikt skulle icke drabba blott de arbetslösa värnpliktiga. Visserligen skulle dispenser kunna givas, men motionärerna förutsätta, att skolplikten skulle tillämpas *även på sådana, som hade sysselsättning*. Deras platser skulle så under tiden, innehavarna fullgjorde skolplikten, intagas av arbetslösa. Det skulle säkerligen och med rätta kännas som en orättvisa hos dem, som fått sig värnplikten ålagd, om de skulle tvingas att lämna sina hem och sitt arbete för att fullgöra en visserligen *i och för sig nyttig skolplikt, vilken dock icke skulle påvila deras jämnåriga., som voro fria från värnplikten*.

Man torde också på goda grunder ha anledning befara att en tvångskommandering till en skola i anslutning till värnpliktstjänstgöringen skulle av stora grupper värnpliktiga *framkalla en inställning mot densamma*, som skulle i hög grad motverka skolans syfte. Redan kunskapsresultatet skulle härigenom påverkas, men ännu mera skulle skolans rent *uppföstrande inflytande hämmas*.

Med den principiella inställning överstyrelsen intager till frågan finner sig överstyrelsen icke böra gå närmare in på förslagets detaljer. Överstyrelsen vill blott i korthet beröra några spörsmål, som närmast synas påkalla uppmärksamhet från överstyrelsens sida.

Som lokaler hava motionärerna tänkt sig kasernerna. Huruvida dessa skulle kunna tillfredsställa kraven på lokaler en medborgarskola är ett spörsmål, som undandraget sig överstyrelsens bedömande. Antagligen finge väl dock vissa kompletteringar göras, vilka, huru stor återhållsamhet man än intoge, dock bleve förenade med vissa kostnader. Kostnader måste också uppstå för anskaffande av den undervisningsmateriell, som en medborgarskola med nödvändighet kräver och för vilken skolans lärjungar icke gärna kunde påläggas några utgifter.

Synnerligen viktig är givetvis lärarfrågan. Motionärerna tänka sig, att värnpliktiga lärare och studenter i regel skulle tagas i anspråk som lärare i medborgarskolans mera teoretiska ämnen, men peka på samma gång på faran, att tillgången på reservbefäl härigenom kunde komma att i en ur militär synpunkt ödesdiger omfattning minska. I vad mån antalet av dem, som under den studenter och likställda åliggande längre värnpliktstjänstgöringen utbildas till reservbefäl, utan men för vårt försvar kan tåla en minskning, är en fråga, som undandraget sig överstyrelsens bedömande. I detta sammanhang vill överstyrelsen erinra om ett annat uttalande av motionärerna. De uttala sig för att värnpliktiga, som genomgått vissa högre skolor, skulle fritagas från genomgång av medborgarskolan. Bland de läroanstalter, som härvidlag borde komma i fråga, torde med säkerhet böra räknas gymnasierna och folkskoleseminarierna. Den nämnda befrielsen, vilken givetvis i och för sig är berättigad, synes bliva svår att förena med ett förverkligande av motionärernas tanke, att värnpliktiga studenter och lärare skulle huvudsakligen tagas i anspråk som undervisare vid skolorna.

Under alla förhållanden torde det emellertid vara klart att antalet behöfliga lärare måste bliva betydande, om skolan skulle kunna fylla sitt ändamål. Det torde emellertid starkt kunna ifrågasättas, om det är rådligt att i någon större

utsträckning anlita värnpliktiga som lärare vid de föreslagna skolorna. Värnpliktiga lärare hava helt naturligt i regel ringa eller ingen pedagogisk erfarenhet, och då de icke heller genom högre ålder eller större erfarenhet på andra områden skulle hava någon hjälp att hävda sin auktoritet, måste man befara, att resultatet av undervisningen skulle bliva svagt. Endast i särskilt gynnsamma fall torde en sådan anordning kunna väntas falla väl ut. Lika litet anser överstyrelsen att värnpliktiga studenter, som helt sakna pedagogisk utbildning, med fördel skulle kunna användas som lärare i dessa skolor. Med hänsyn till nu anförda omständigheter synes det överstyrelsen, som om den viktiga lärarfrågan knappast skulle kunna lösas på det sätt, som motionärerna tänkt sig. Skulle emellertid särskilda lärare med verklig kompetens att undervisa i en skola för vuxen ungdom anställas, bleve tydligen kostnaderna jämförelsevis stora.

Motionärerna hava även något berört frågan om den av dem tilltänkta ungdomsskolans förhållande till andra ungdomsskolor, särskilt fortsättningsskolan och folkhögskolan.

Vad fortsättningsskolorna beträffar, skulle väl den tanken ligga närmast till hands, att den nya medborgarskolan skulle från fortsättningsskolan övertaga vissa kursmoment, som lämpligare genomgås vid en högre ålder än den, som sistnämnda skolas lärjungar besitta. Detta skulle varit en mycket ändamålsenlig anordning, om det verkligen varit fråga om en allmän medborgarskola. Men då man givetvis icke vid tiden för fortsättningsskolpliktens inträdande kan veta, vilka bland de unga, som en gång i framtiden komma att uttagas till värnpliktstjänstgöring, kan det icke gärna komma i fråga att med hänsyn till den ifrågasatta medborgarskolan vidtaga jämkningar i programmet för fortsättningsskolan, helst som denna skola mycket ofta av kostnadsskäl måste anordnas som samskola.

Större skäl finnas för att den nya medborgarskolan skulle komma att utöva inverkan på folkhögskolan, då dessa båda skolarter skulle vara avsedda för ungdom av ungefär samma ålder.

Motionärerna anse enligt överstyrelsens mening med fullt skäl, att genomgång av folkhögskola borde befria från plikten att bevista medborgarskolan. Om av de skäl, som överstyrelsen i det föregående angivit, åtskilliga värnpliktiga ungdomar skulle komma att känna motvilja för den för dem obligatoriska medborgarskolan och därför skulle vilja slippa ifrån att komma till denna, skulle ju för dem den närmaste utvägen att vinna detta syfte vara att genomgå en folkhögskola. I och för sig skulle ju detta blott vara till fördel ur bildningens synpunkt. Det är emellertid att märka, att de förefintliga folkhögskolorna just på grund av den rådande ungdomsarbetslösheten för närvarande äro till ytterlighet belagda, så att de i blott ringa utsträckning kunna taga emot nya elever. En mera avsevärt ökad elevtillströmning måste därför medföra krav på nya folkhögskolor och ökade möjligheter till elevstipendier.

Naturligtvis skulle det också kunna inträffa, att den nya medborgarskolans tillkomst skulle komma att utöva inflytande på elevtillströmningen till folkhögskolorna i alldeles motsatt riktning. Man kan tänka sig, att en värnpliktig ung man, som ämnat bevista en folkhögskola men som tvingas att genomgå den obligatoriska medborgarskolan, skulle avstå från sin avsikt att besöka folkhögskolan. Ett sådant resultat vore givetvis icke att önska ur bildningens synpunkt, då folkhögskolekursen både på grund av sin större längd och sina större förutsättningar att meddela en allsidig och grundlig utbildning från

nämnda synpunkt uppenbarligen vore att föredraga. Nämnda resultat skulle icke heller innebära någon fördel med hänsyn till arbetslöshetsproblemet.

På grund av de olika omständigheter, överstyrelsen i det föregående anförd, finner sig överstyrelsen icke kunna tillstyrka den av motionärerna ifrågasatta utredningen.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Holmdahl, avdelningschefen undervisningsrådet Bruce, undervisningsrådet Engvall och t. f. undervisningsrådet Isaacsson, föredragande.

Stockholm den 10 mars 1933.

OTTO HOLMDAHL.

August Isaacsson.

Allan Wirgin.

Bilaga B.

Statens Arbetslöshetskommission.

Till Riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 17 sistlidne februari månad anbefallt arbetslöshetskommissionen att snarast möjligt och senast den 10 innevarande mars till utskottet inkomma med yttrande över en av herr Petersson i Lerbäcksbyn m. fl. väckt motion angående inrättande för värnpliktig ungdom av en allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran, får kommissionen anföra följande.

Att tanken på en militär medborgarskola i vårt land ånyo blivit aktuell är förklarligt med hänsyn till den rådande arbetslösheten bland stora grupper av manlig ungdom. Stora hinder stå emellertid i vägen för ett realiserande av idén. Det i sig själv invecklade problemet att skapa en skolform, som inom ramen av en försvarlig kostnad tillgodoser både militära och pedagogiska synpunkter, kompliceras i detta nu ytterligare av nödvändigheten att vid planernas utformande även inrymma behörig hänsyn åt det arbetslöshetspolitiska momentet. Då sakkunskapen på det pedagogiska och militära området torde komma att skärskåda frågan ur sina speciella synpunkter, begränsar sig kommissionen i det följande till vissa erinringar med avseende på problemets samband med hjälpverksamheten för de arbetslösa.

Motionärerna lämna den frågan öppen, om en blivande utredning i ämnet bör taga sikte på den militära medborgarskolans inlemmande såsom ett bestående led i vår skol- och försvarsorganisation, eller om skolan bör förlänas provisorisk karaktär. De anse dock tydligen, att spørgmålet för närvarande måste i första hand prövas med hänsyn till medborgarskolans värde för vår offentliga arbetslöshetspolitik. Arbetslöshetskommissionen utgår även från att förslaget i det aktuella läget endast bör övervägas ur synpunkten av dess direkta arbetslöshetspolitiska betydelse.

Givet är, att tillskapandet under statens ledning av en organisation, sådan som den ifrågasatta, skulle komma att medföra vittgående konsekvenser även för arbetsmarknaden. Ungdomens kommenderande till förläggningar i militära etablissemang skulle naturligtvis under rådande förhållanden få större verkningar än eljest. Sannolikt kan man räkna med att huvudkontingenten av den arbetslösa manliga ungdomen komme att omslutas av den tilltänkta

anordningen. Erbjuder detta ur hjälpsynpunkt obestridliga fördelar, torde å andra sidan uppkomma vissa olägenheter såsom vid de unga arbetslösas förflyttning till förläggningar på större avstånd från hemorten o. s. v. Om medborgarskolan till sin idé konsekvent genomföres, är visserligen troligt, att den skall lända vår folkuppfostran till gagn, men möjlighet föreligger även för att den samtidigt kommer att verka hindrande på arbetskraftens snabba överflyttning till näringslivet, då behov av arbetskraft framträder. Å andra sidan kan inträffa, att, om skolan organiseras med särskilt beaktande av de arbetslöshetspolitiska momenten, den utsättes för risken att icke ur bildningssynpunkt svara mot sitt syfte och att de på organisationen nedlagda kostnaderna ej komma att stå i rimlig proportion till den med skolan avsedda nyttan. Över huvud torde det vara förenat med betydande svårigheter att tillgodose de önskemål, för vilka motionärerna gjort sig till tolk, utan att råka i kollision med arbetsmarknadens intressen.

Motionärerna hava vid uppgörande av sina kalkyler för anordningens genomförande delvis begagnat kommissionens beräkningar rörande kostnaderna för reservarbetena. De på grundvalen härav beräknade kostnaderna synas dock väl högt tilltagna. Såsom jämförelse må nämnas, att det allmännas (statens och kommunernas tillhopa) kostnader per dag för en understödstagare (familjeförsörjare och icke-familjeförsörjare tillsammans) för år 1932 utgjorde i genomsnitt kronor 2:32. Då det, för den händelse skolan verkligen skulle komma till stånd, torde bliva nödvändigt att utföra en mycket noggrann beräkning av hela de med problemets lösning förbundna kostnaderna, har det emellertid icke synts kommissionen erforderligt att närmare ingå på denna fråga.

Motionärerna hava vidare framkastat tanken på igångsättande redan under detta år av vissa experimentkurser. Det är kommissionen bekant, att anordningar av i viss mån likartad beskaffenhet tidigare övervägts i ett par samhällen. Det skulle därför måhända bli till vägledning och nytta, om några försök med dylika anordningar kunde göras, därvid frågan om eventuellt statsbidrag finge bli beroende av särskild prövning rörande de planerade anordningarnas ändamålsenlighet.

På grund av frågans nära samband med spørsmålet om ungdomsarbetslöshetens art och omfattning torde emellertid vara nödvändigt att först och främst verkställa en utredning härom. En dylik har även blivit av kommissionen igångsatt och avser kommissionen jämväl att, så snart resultatet härav föreligger, till övervägande upptaga frågan om eventuella ytterligare åtgärder till lindrande av ungdomsarbetslösheten. I övrigt får kommissionen beträffande sin allmänna uppfattning i detta ämne hänvisa till här bilagda avskrift av sitt samtidigt avgivna underdåniga utlåtande över en av Axel Andersson m. fl. gjord framställning angående särskilda åtgärder för mildrande av ungdomsarbetslöshetens verkningar.

Stockholm den 8 mars 1933.

På Arbetslöshetskommissionens vägnar:

GUNNAR HUSS.

G. Wernström.

Generalstaben.

Till Riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss å ecklesiastikdepartementet den 17 sistlidna februari anbefalld inkomma med yttrande över motion nr 403 i andra kammaren vid innevarande års riksdag angående inrättande för värnpliktig ungdom av en allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran har jag härmed äran överlämna nedanstående utredning.

Den till förfogande stående tiden har icke medgivit en allsidig undersökning av samtliga militära spörsmål, som beröra anordnandet av en dylik skola. Å andra sidan har det varit nödvändigt att även behandla spörsmål, vilka rätteligen falla inom annan myndighets (skolöverstyrelsens) ämbetsområde. Av dessa skäl kan utredningen icke betraktas såsom slutgiltigt beträffande den förut-satta skolans organisation och utbildningens bedrivande vid densamma. Utredningen har vidare begränsats till att omfatta endast härens värnpliktiga.

I. Förutsättningar för skolans anordnande.

Dessa förutsättningar äro närmast beroende av följande omständigheter:

- a) det antal värnpliktiga, som årligen kan avses för utbildningen samt
- b) möjligheterna vid olika truppförband att anordna sådan utbildning.

a. *Det antal värnpliktiga, som årligen kan avses för utbildningen.*

Enligt motionen beräknas skolan för högst 40,000 man sedan vissa kategorier värnpliktiga undantagits. Uppskattas marinens och flygvapnets värnpliktiga till i runt tal 5,000 man, återstå av härens värnpliktiga omkring 35,000 man, d. v. s. 5,000 man mera än den värnpliktskontingent, som årligen inkallas till militär tjänstgöring.

För att erhålla säkrare hållpunkter angående det antal värnpliktiga, som årligen bör avses för utbildningen, har det vid utredningen ansetts nödvändigt undersöka, vilka personalkategorier, som i första hand böra undantagas. Dessa personalkategorier utgöras av:

- 1) studenter och likställda,
- 2) sådana, som hava längre utbildningstid än flertalet värnpliktiga, d. v. s. underbefäl eller fackmän,
- 3) från värnpliktens fullgörande i fredstid frikallade ävensom värnpliktiga, som erhållit uppskov med första tjänstgöring,
- 4) värnpliktiga, vilka vid tidpunkten för utbildningen äro inkallade till militär tjänstgöring, d. v. s. höst- och vårgруппerna (motsvarande) samt viss del av ersättningsreserven.

Med hänsyn härtill verkställd beräkning av det sannolika antal värnpliktiga tillhörande hären, som kan avses för utbildningen, samt detta antals fördelning på de olika truppslagen framgå av bilaga 1. Enligt denna bilaga skulle totalantalet uppgå till i runt tal 24,000 man.

b. *Möjligheterna vid olika truppförband att anordna utbildningen.*

Dessa möjligheter äro i sin ordning beroende av följande omständigheter:

- 1) utbildningstidens förläggning,
- 2) disponibelt kasernutrymme,
- 3) tillgång på militär personal för utbildningen samt
- 4) möjlighet att erhålla civila lärare.

1. Utbildningen är avsedd *förläggas* till vinterhalvåret. Ur arméns synpunkt bör densamma äga rum före värnpliktstjänstgöringen, ty endast härigenom kan den bli va militärt värde. Utbildningen beräknas vidare erhålla en varaktighet av 3 månader.

Med dessa förutsättningar äro två alternativ tänkbara:

höstlinje, omfattande i huvudsak tiden före nyåret och

vårlinje, omfattande tiden efter nyåret.

Både höst- och vårlinje (sålunda två skolomgångar) kunna ifrågakomma vid ett och samma truppförband.

Vid specialtruppslagen bör höstlinje föredragas med hänsyn till önskvärheten att undvika samtidighet med ordinarie värnpliktstjänstgöring. Sådan samtidighet kan icke undvikas vid infanteriet, varför förutsättningarna för utbildningen bli va stort sett likvärdiga, vare sig höst- eller vårlinje väljes.

2. Tillgången på *disponibelt kasernutrymme* framgår av bilaga 2. Enligt denna bilaga kunna vid de olika truppförbanden samtidigt mottagas följande antal elever:

med höstlinje:

vid infanteriregemente ¹⁾ (utom Norrbottens regemente)	300
„ kavalleriregemente	80
„ artilleriregemente (utom Bodens artilleriregemente)	240
„ artillerikår	80
„ ingenjörkår	160
„ trängkår	80

med vårlinje:

vid infanteriregemente ¹⁾ (utom Norrbottens regemente)	300
---	-----

Anordnas både höst- och vårlinje vid infanteriet kunna sammanlagt 16,000—17,000 elever årligen ingå i skolan. Detta innebär en ytterligare minskning med 7,000 värnpliktiga, vilken minskning i första hand bör gå ut över ersättningsreserven.

3. Beräknad *tillgång på befäl* vid de olika truppförbanden för utbildningen ifråga framgår av bilaga 3. Beträffande denna tillgång bör emellertid framhållas, att befålet i regel måste lösgöras från avsedd användning vid värnpliktigt trupp och vid skolor för fast anställda eller från utbildningskurser o. d.

Vid ett infanteriregemente torde enligt bilagan i medeltal kunna disponeras sammanlagt 6 officerare, underofficerare och äldre furirer.

4. Beträffande *civila lärare* förutsättes i motionen användning av värnpliktiga studenter. Med hänsyn till denna värnpliktskategoris betydelse för befälstillgången vid mobilisering kan någon som helst inskränkning av dessa värnpliktigas militära utbildning till förmån för här avsedd skola icke tillstyrkas. Under sådana förhållanden torde man bli va hänvisad till civila lärare vid läroverk o. d., vilket även ur pedagogisk synpunkt bör vara det lämpligaste.

Läroanstalternas antal och storlek på de olika förläggningsorterna bli va sålunda till väsentlig del bestämmande för tillgången på civila lärare. Av bilaga 4 framgår, att ur denna synpunkt anordnandet av här avsedd utbildning kommer att vara förenat med stora svårigheter på förläggningsorterna Oscar-Fredriksborg (Vaxholm), Skövde, Boden, Sollefteå och Karlsborg. Sannolikt bliver utbildning omöjlig på Oscar-Fredriksborg och Karlsborg, under det att den måste

¹⁾ Gäller även Göta livgarde, Vaxholm, Kronobergs regementes detachment i Karlskrona och Gotlands infanterikår.

avsevärt inskränkas i Skövde och Boden. Utöver förut angiven begränsning bör man därför icke räkna med utbildning vid Göta livgarde, Vaxholm, och Karlsborgs artilleriregemente samt vid Livregementets husarer, Göta trängkår och Norrlands trängkår. Härigenom minskas antalet elever till i runt tal 15,000—16,000.

II. Detaljundersökning av utbildning och organisation.

Sedan förutsättningarna för skolan sålunda granskats, kunna utbildning och organisation vid de olika truppförbandsskolorna upptagas till behandling. Detta sker dock utan att någon ställning tages till skolans ändamålsenlighet.

a. Skoltyper och tid för utbildningen.

Vid infanteriregemente (-kår) anordnas skolan i två omgångar: 15/10—31/1 (med uppehåll för jul- och nyårshelgerna) och 15/2—15/5. Varje omgång omfattar i medeltal 300 elever och indelas i 8 klasser (40 elever per klass).

Skola vid kavalleriregemente, artillerikår och trängkår anordnas endast under tiden 15/10—31/1 för omkring 80 elever (2 klasser om 40 elever).

Vid artilleriregemente och ingenjörkår anordnas skola såsom vid kavalleriregemente etc. för 240 respektive 160 elever (6 à 4 klasser om 40 elever).

b. Plan för utbildningen.

Med stöd av motionärernas förslag och de undersökningar beträffande de värnpliktigas bildningsnivå, som utförts av adjunkten Carl Cederblad (publicerade i "Dagens Nyheter" i januari 1932), synes utbildningen i stort sett kunna anordnas på följande sätt.

Arbetsdagen omfattar 8 timmar, därav 6 timmar för lektioner och övningar samt 2 timmar för överläsning. Lördagar (dag före helgdag) begränsas timantalet till 4. Arbetsveckan omfattar sålunda 44 timmar.

De olika ämnena och övningsgrenarna kunna under arbetsveckan fördelas enligt nedanstående:

modersmål	8 timmar
räkning	8 "
historia	}
samhällskunskap	
gymnastik	6 "
idrott	4 "
sjukvård och hälsolära	2 "
överläsning	10 "

Summa 44 timmar

c. Behov av och tillgång på lärarpersonal.

Vid truppförbandsskola förlagd till infanteriregemente (8 klasser) upptaga lektioner och övningar följande antal timmar per vecka:

läsämnen	176
gymnastik och idrott (4 övningsavdelningar)	40
sjukvård och hälsolära (4 övningsavdelningar)	8
överläsning (4 övningsavdelningar)	40

Med stöd av tillgången på lärarpersonal enligt bilaga 4 har beräknats, att högst 7 civila lärare, vardera med 8 timmars undervisningsskyldighet per vecka, kunna avses för sådan skola. Civila lärare kunna sålunda endast övertaga 56 timmar per vecka. De 6 militära lärarna måste på grund härav svara för

återstoden, d. v. s. 200 timmar per vecka. Detta motsvarar 5 à 6 timmar per lärare om dagen. Härvid har undervisningen i sjukvård och hälsolära beräknats bliva ombesörjd av läkaren med biträde av ordinarie sjukvårdspersonal.

III. Skolans ställning till de militära myndigheterna och dess betydelse för den militära utbildningen.

Motionärerna framhålla med rätta att skolans ställning till de militära myndigheterna måste noga utredas.

Eleverna intaga i disciplinärt avseende en särställning, då de icke äro att betrakta såsom krigsmän. De måste givetvis vara underkastade samma ordningsbestämmelser som truppförbandets värnpliktiga och meniga volontärer, men truppförbandschefen har knappast medel i sin hand att upprätthålla tukt och ordning. Genom att utbildningen är grundad på tvång, medför skiljande från skolan intet egentligt straff, såvida icke utbildningen av den ansvariga skolmyndigheten (skolöverstyrelsen) tillförsäkras sådan betydelse i det allmänna livet, att en dylik åtgärd bliver kännbar för individen.

Skolans civila karaktär medför även att ansvaret för undervisningen vid varje truppförbandsskola måste påvila en av skolöverstyrelsen utsedd studierektor.

Då eleverna icke äro krigsmän, kunna de icke bära truppförbandets uniform. En likformig klädsel är emellertid nödvändig. Förslagsvis kan denna fråga lösas på så sätt, att eleverna bära uniform m/10—23 eller m/23 utan truppförbandsbeteckningar men eventuellt med särskilda skoltecken.

Motionärerna framhålla vidare, att skolan får betydelse för befordrande av ett gott förhållande mellan befäl och manskap samt torde bliva av värde för den militära utbildningen. Under förutsättning att de disciplinära förhållandena ordnas på ett tillfredsställande sätt kommer skolan säkerligen att fylla en uppgift i det förstnämnda avseendet. I viss mån blir den även av värde för den militära utbildningen. De värnpliktiga kunna nämligen på grund av den andliga och fysiska träningen kort före värnpliktstjänstgöringen lättare tillgodogöra sig utbildningen under densamma. Skolan medför sålunda en höjning av de värpliktigas bildbarhet, men den kan icke ersätta någon militär utbildning.

IV. Kostnadsberäkningar.

De beräknade kostnaderna för skolan med ovan angiven organisation hava i runt tal beräknats till 5 miljoner kronor. Kostnaderna fördela sig på följande sätt.

a) Färdkostnader	Kr.	191,000:—
b) Penningbidrag till eleverna (50 öre per tjänstgöringsdag) ..	„	700,000:—
c) Förplägnad (90 öre per tjänstgöringsdag)	„	1,250,000:—
d) Mundering (55 öre per tjänstgöringsdag)	„	750,000:—
e) Kasern- och förplägnadsutredning (10 öre per tjänstgöringsdag)	„	150,000:—
f) Bränsle, lyse och vatten (uppskattat belopp)	„	185,000:—
g) Renhållning och tvätt (10 öre per tjänstgöringsdag)	„	150,000:—
h) Sjukvård (3,5 öre per tjänstgöringsdag)	„	45,000:—
i) Lärararvoden enligt bilaga 5	„	804,000:—
k) Skolmateriel och expenser (uppskattat belopp)	„	150,000:—
l) Övningskostnader (uppskattat belopp)	„	35,000:—
m) Reserv (omkring 13 %)	„	590,000:—

Summa Kr. 5,000,000:—

V. Försöksutbildning.

I motionen föreslås försöksutbildning innevarande år, antingen under eftervintern och våren eller månaderna före jul. Det förra alternativet synes icke kunna väljas med hänsyn till den långt framskridna tiden. Det senare alternativet är tänkbart.

Vid försöksutbildningen torde det vara av mindre vikt att anordna densamma vid truppförband ur olika truppslag utan synas lämpligen truppförband inom olika delar av landet böra väljas. Härvid kan man få utslag från truppförband med rekrytering ur ren stadsbefolkning, ur blandad stads- och jordbrukarbefolkning och ur övervägande jordbrukar- (skogsbruks-) befolkning. På grund härav torde skolan böra förläggas till infanteriet, vilket också med hänsyn till de inställda värnpliktsövningarna för höst- (vår-) gruppen är lämpligt. Då det endast gäller försök, torde eleverna böra uttagas på frivillighetens väg bland sommargruppen av 1933 års klass.

Organiseras försöksutbildningen vid fem infanteriregementen och gives densamma i denna utredning förut angiven omfattning, beräknas densamma medföra en kostnad av 450,000 kronor.

Den föreslagna skolan skulle säkerligen bliva av stor betydelse i socialt avseende. Med stöd av här framlagd utredning måste jag dock ur militär synpunkt *avstyrka* dess anordnande. De närmaste skälen till detta ställningstagande äro följande.

1. Skolan kan icke bliva allmän. Över 50 % av härens värnpliktskontingent måste uteslutas.

2. Möjligheterna att anordna den föreslagna utbildningen äro väsentligt olika på olika förlägningsorter. Sannolikt måste ett flertal truppförband undantagas. Härigenom förlorar skolan än mera sin karaktär av allmän.

3. Skolans anordnande medför betydande vådor i disciplinärt avseende utan att utbildningen bliver av nämnvärd betydelse för det militära utbildningsarbetet.

4. Skolan drager bort det bästa befälet från utbildningen i övningsavdelningar för värnpliktiga och skolor för fast anställt manskap. Den planerliga utbildningen av officerare, underofficerare och furirer under vinterhalvåret äventyras.

5. De för skolan avsedda kostnaderna och den för utbildningen beräknade tiden komma försvaret och därmed även landet bättre tillgodo, om desamma användas för militär utbildning.

Stockholm den 9 mars 1933.

BO BOUSTEDT.

Chef för generalstaben.

—
/ Gottfr. Björck.

Bilaga 1.

Beräkning truppslagsvis av antalet värnpliktiga, som årligen kunna avses för utbildning vid medborgarskola.

Truppslag	Antal vpl. som under 1930-1931 fullgjort i tjänstgöring (utom studenter och likställda)	Antal man, som böra frånräknas på grund av tjänstgöringsförhållanden m. m.	Antal man disponibla för undervisning vid medborgarskola
<i>Infanteriet</i> Höst- och vårgrupp samt underbefäl eller fackmän m. fl.	14,500	6,500	8,000
<i>Kavalleriet</i>	500	—	500
<i>Artilleriet</i> Höstinryckning vid A 8	2,400	200	2,200
<i>Ingenjörtrupperna</i>	900	—	900
<i>Trängtrupperna</i> Höst- och vinterinryckande samt underbefäl eller fackmän m. fl.	1,000	400	600
<i>Intendenturtrupperna</i> ¹⁾ Höstinryckande samt underbefäl eller fackmän	300	200	100
<i>Ersättningsreserv</i> (antal hären tilldelade) Antal ersättningsreservister i tjänst omkring	15,000	3,000	12,000
<i>Summa</i>	34,600	10,300	24,300

Avrundat tal för värnpliktiga, som årligen kunna avses för utbildning vid medborgarskola: 24,000.

¹⁾ Intendenturtrupperna tilldelade värnpliktiga äro avsedda att ingå i infanteri-truppförbandsskolorna.

Beräkning av förläggningsutrymmen m. m.

1. *Förläggningsutrymmena* böra, med hänsyn till skolans civila karaktär, så beräknas, att en jämförelsevis bekväm förläggning av eleverna erhålles.

2. *Övriga utrymmen.*

a) *Matsalar.* Någon svårighet att utspisa eleverna å annan tid än truppen torde icke föreligga vid något truppförband. Däremot kommer den avsevärda ökningen av antalet portionstagare kräva en icke obetydlig ökning av kökspersonalen. Kökshandräckningen kan i erforderlig omfattning ökas med elever men därutöver torde jämväl en viss ökning av den ordinarie civila kökspersonalen bliva erforderlig.

b) *Gymnastiksalor.* På grund av elevernas gymnastikutbildning torde truppförbandens gymnastiksalor komma att utnyttjas till det yttersta. Det kan förutses att vid vissa regementen svårigheter komma att uppstå beträffande avpassningen av truppens och medborgarskolans utnyttjande av gymnastiksalen.

c) *Marketerier(mäss-)lokaler.* Såsom ett önskemål bör framhållas att elevernas marketerierlokal skall vara skild från truppens. Detta krav torde icke kunna uppfyllas vid alla truppförband.

d) *Lektionssalar och samlingsrum.* Vid varje infanteritruppförband måste en kompanilokal avses för detta ändamål (motsvarande utrymme vid övriga truppförband). Härigenom kommer förläggningsutrymmet att nedgå.

3. På grund av det ovan anförda kan *utrymmestillgången* vid de olika truppslagen i stort sett uppskattas sålunda:

infanteriet: ett kasernhus (motsvarande) avsett för en bataljon vid varje regemente. I 19 bör dock på grund av den särskilda vinterutbildningen icke medräknas. Summa 23 regementen eller motsvarande;

kavalleriet: en skvadronslokal per regemente. Summa 4 regementen;

artilleriet: tre batterilokaler per regemente. A 8 bör dock icke medräknas på grund av de värnpliktigas tjänstgöring därstädes under oktober—mars. Summa 5 regementen; en batterilokal per artillerikår. Summa 3 kårer;

ingenjörtrupperna: två kompanilokaler per kår. Summa 4 kårer;

trängtrupperna: en kompanilokal per kår. Summa 4 kårer.

4. *Tider för medborgarskolan.*

Med hänsyn till den ordinarie värnpliktstjänstgöringen kunna vid infanteritruppförbanden (utom I 19) tvenne medborgarskolor anordnas under vinterhalvåret, höst- och vårlinje. Vid övriga truppförband bör endast höstlinje ifrågakomma.

5. *Beräkning av antalet man, som med hänsyn till utrymmestillgången årligen kan deltaga i undervisning vid medborgarskolan.*

a) *Höstlinje:*

infanteriet: 23 regementen à 300 man	= 6,900 man
kavalleriet: 4 regementen à 80 man	= 320 „
artilleriet: 18 batterilokaler à 80 man	= 1,440 „
ingenjörtrupperna: 8 kompanilokaler à 80 man	= 640 „
trängtrupperna: 4 kompanilokaler à 80 man	= 320 „

Summa höstlinje: 9,620 man

b) *Vårlinje:*

infanteriet: 23 regementen à 300 man = 6,900 man

Summa höst- och vårlinje: 16,520 man.

6. Med hänsyn till tillgängligt *förläggningsutrymme* kunna 16,000 värnpliktiga årligen deltaga i undervisning vid medborgarskola.

Bilaga 3.

Beräkning

av ungefärliga antalet militära lärare, som möjligen kan frigöras vid de olika truppförbanden för tjänstgöring vid respektive truppförbandsskolor. Ifrågasättande befäls frigörande torde emellertid väsentligt öka det övriga befälets arbetsbörda.

Vid varje truppförband inom respektive truppslag	Kaptener (ryttmästare)	Subalternofficerare	Underofficerare	Furirer	Anteckningar
<i>Infanteriet</i>	1	0—2	2—4 ¹⁾	0—3	¹⁾ Därav 2 fanjunkare (styckjunkare) endast disponibla för administrativ tjänst. ²⁾ Därav en fanjunkare endast disponibel för administrativ tjänst.
<i>Kavalleriet</i>	1	2	2 ²⁾	0	
<i>Artilleriet</i>	1	2	2—5 ¹⁾	0—4	
<i>Ingenjörtrupperna</i>	1	2	2—3 ¹⁾	0—2	
<i>Trängtrupperna</i>	1	1	1—2 ²⁾	0—1	

Bilaga 4.

Tabell över truppförbandens förläggningssorter jämte å dessa platser befintliga högre läroanstalter.

Truppförband	Förläggningssort	Läroanstalt	Anteckningar
I 1, I 2, K 1, A 1, Ing 1, Ing 3	Stockholm	5 Hal, 1 Hal för flickor, 2 realskolor, stat. prov. skola m. fl.	Hal = Högre allmänt läroverk.
I 2 V	Vaxholm (Oscar-Fredriksborg)	Samrealskola (1 rekt., 2 adj.)	
I 3	Örebro	Hal, Hal för flickor	
I 4, T 1	Linköping	Hal	
I 5, A 4	Östersund	Hal	
I 6, A 3	Kristianstad	Hal	
I 7	Ystad	Hal	
I 8	Uppsala	Universitet, Hal	
I 9, K 3, T 2	Skövde	Hal	
I 10	Strängnäs	Hal	
I 11	Växjö	Hal	
I 11 K	Karlskrona	Hal	
I 12, Ing 2	Eksjö	Hal	
I 13	Falun	Hal	
I 14	Gävle	Hal	
I 15	Borås	Hal	
I 16	Halmstad	Hal	
I 17	Uddevalla	Hal	
I 18, A 7	Visby	Hal	
I 19, Ing 4, A 5, A 8	Boden	Samrealskola (1 rekt., 5 adj.)	
I 20, K 4	Umeå	Hal	
I 21, T 3	Sollefteå	Samrealskola (1 rekt., 3 adj.)	
I 22	Karlstad	Hal	
T 4	Hässleholm	Samrealskola (1 rekt., 5 adj.)	
A 2	Göteborg	2 Hal, 1 Hal för flickor, 2 realskolor	
A 6	Jönköping	Hal	
A 9	Karlsborg	—	
K 2	Hälsingborg	Hal	

Bilaga D.

Chefen för
Marinstaben

Till Andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom skrivelse å ecklesiastikdepartementet den 17 sistl. februari har jag erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att till utskottet avgiva yttrande över motion nr II: 403, och får jag med anledning härav äran anföra följande.

Den tankegång, som av motionärerna framförts, är tvivelsutan ur flera synpunkter värd beaktande.

Först och främst skulle man genom den ifrågasatta medborgarskolan, direkt eller indirekt, kunna få nyttig sysselsättning för arbetslös ungdom i värnpliktsåldern, ett förhållande, som är värt beaktande, då särskilt ungdomsarbetslösheten torde få anses såsom en för längre tid framåt bestående företeelse. Därtill kommer att behovet av en fortbildningsskola i medborgarkunskap, obligatorisk för medborgaren sedan han kommit till en någorlunda mogen ålder, tvivelsutan på flera sätt gjort sig påmint. Att en förutbildning av i motionen förutsatt art kunde vara till förmån för den värnpliktiga ungdomens militärutbildning är också utan vidare uppenbart.

Det oaktat hyser jag ringa förhoppning att förslaget för närvarande skall kunna realiserats på grund av de svårigheter, som hopa sig inför tankegångens förverkligande, svårigheter, som motionen själv i viss mån beaktar.

En första svårighet ligger redan däri, att motionärerna söka förena önskemålet om en *allmän* medborgarskola med avsikten att bereda sysselsättning huvudsakligen åt *arbetslösa*. Skolan skulle vara obligatorisk för vederbörlig tjänstgöringsskyldig årsklass — med ymnigt dispensförfarande — samt ställas under militärledning med förläggning i kasern. Då det här sålunda rör sig om tvångsinkallelse och massförläggning i samma lokaler, där stammanskap och värnpliktiga i egentlig mening äro förlagda, är det uppenbart att för ordningens upprätthållande måste den föreslagna medborgarutbildningen försiggå under i stort sett samma betingelser som den militära värnpliktsutbildningen, med skyldighet för de inkallade bland annat att bära uniform och vara underställda krigslagarna. Skolan torde icke vinna den förståelse, som motionärerna helt visst hoppas på, utan kommer att betraktas som en förlängning av värnplikts-tjänstgöringen, en förlängning allenast för de sämst lottade i samhället. Ty den, som genomgått folkhögskola eller högre utbildning, skulle dispenserats. Det är vidare tydligt, att i tider av arbetslöshet måste alla de, som eventuellt lyckats erhålla eller under pågående kurs erhåller anställning eller arbete, likaledes dispenserats. Skolan förlorar på så sätt sin ideella prägel och övergår till en form för arbetslöshetshjälp.

På lärarkrafterna i en medborgarskola, där bland annat undervisning skall ske i medborgar- och kommunalkunskap, måste ställas höga krav, och det torde knappast kunna förväntas att inkallade — alltså ynglingar i tjugo-årsåldern — värnpliktiga, som äro studenter eller till yrket lärare, skola äga tillräcklig kompetens. Dessa värnpliktiga skulle då för övrigt undandragas från den militära utbildning, för vilken de äro inkallade, ty det kan icke gärna ifrågakomma att tvångsinkalla dem före eller tvångskvarhålla dem efter den tid de enligt gällande bestämmelser äro inkallade till värnpliktsövningar. Medborgarskolan skulle vidare stå under militär ledning. Militärbefälet inledes på så sätt på ett

område, där det förvisso kommer att göra sin plikt och sitt allra bästa, men som ligger vid sidan av dess egentliga kall.

Vad marinen beträffar, förskjuta sig inkallelsetiderna för de värnpliktiga på annat sätt än vad som motionärerna anföra, vilket torde hänföra sig till härens huvudmassa. Detta har naturligtvis icke något inflytande på frågans bedömning i stort, men vad kaserner beträffar, äro flottans kaserner icke av den omfattning och utrustning, som skulle lämpa sig för eller ens möjliggöra en extra inkallelse av föreslagen art; för ifrågavarande ändamål saknas också, såväl på flottan som på kustartilleriet, nödigt befäl.

Trots motionens vackra syfte måste framhållas den omgång, som onekligen ligger däri, att å ena sidan — på grund av genom arbetslöshet framtvingade besparingsskäl — avsevärt inskränka värnpliktsövningarna, och å den andra att nu, även av arbetslöshetsskäl, ifrågasätta en förlängning av inkallelsetiden. Stockholm den 9 mars 1933.

OTTO LYBECK.

T. M. Simonsson.

Bilaga E.

Yttrande av Arbetarnes bildningsförbund över från Andra kammarens första tillfälliga utskott översänd motion nr 403 angående inrättande för värnpliktig ungdom av en allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran.

Visserligen vittnar motionen om ett uppriktigt intresse för vår ungdom och en behjärtad önskan att komma särskilt den ungdom till hjälp, som i dessa hårda tider lider under arbetslöshetens psykiska påfrestningar, vilka säkert bliva större, då bildnings- och utbildningsmöjligheter saknas eller äro begränsade. Varje förslag till åtgärder att åstadkomma lättnader härutinnan bör nog prövas.

Motionärernas tanke, att en lämplig åtgärd vore upprättandet av en medborgarskola, där denna ungdom kunde få stöd i sin strävan att förkovra sig för livets uppgifter, är i och för sig värt beaktande. Vi uppfatta detta som en variation på en tankegång, som många av vårt lands pedagoger med särskild inriktning åt ungdomsproblemet framfört i den offentliga diskussionen, den tankegången nämligen, att det trots vår utmärkta folkskoleundervisning dock föreligger ett starkt behov av en fortsättningsskola eller repetitionsskola i den ålder, då de unga stå inför ett nytt och avgörande skede i livet.

Detta behov kan visserligen i någon mån fyllas av det fria bildningsarbetet men dess möjligheter äro dock begränsade, särskilt vad den rena yrkesförberedelsen beträffar.

Om vi alltså, vad det gäller denna del i motionens motivering, icke ha någon erinran, så måste vi dock, när det gäller de föreslagna praktiska åtgärderna, uttala våra bestämda betänkligheter.

Detta gäller dock först och främst den sammankoppling av pedagogiska och militära syften, som här föreslås. Det är vår mening, att en anordning som den här föreslagna skulle verka menligt för det uppfostringssyfte, vilket dock för oss är det väsentliga. Ty dels skulle en dylik sammankoppling mellan

obligatorisk militärtjänst och förvärvande av medborgarkunskap förtaga denna senares effektivitet, dels skulle den menliga inverkan, som kasernlivet utan tvivel skulle få på skolans arbete, föra med sig, att själva bildningsarbetet ådroge sig impopularitet.

Det är vår mening, att hur önskligt det än vore med ett allmännare deltagande från ungdomens sida i folkbildningsarbetet, så måste det likväl i främsta hand anses önskligt, att detta bildningsarbete behåller sin frivilliga karaktär och i varje fall icke föres samman med den obligatoriska värnplikten.

Med stöd av vad som ovan anförts, anse vi, att det från ABF:s sida icke föreligger skäl att ge stöd för de i motionen framställda yrkandena.

Stockholm den 21 mars 1933.

För ABF:s verkställande utskott

GUNNAR HIRDMAN.

Studieledare.

Bilaga F.

Till Andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom skrivelse den 14 februari detta år har Andra kammarens första tillfälliga utskott satt Folkbildningsförbundet i tillfälle att till utskottet inkomma med yttrande över den av herr Birger Petersson i Lerbäcksbym. fl. väckta motionen angående inrättande för värnpliktig ungdom av en allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran, och får Folkbildningsförbundets styrelse med anledning därav anföra följande.

Folkbildningsförbundets styrelse, som livligt behjärtar den betydelsefulla uppgift bildningsarbetet har att fylla med hänsyn till den nu rådande arbetslösheten och som anser en utredning vara önskvärd rörande vad som i detta avseende kan och bör göras från det allmännas sida, finner sig emellertid böra framhålla några principiella synpunkter, som äro att anföra mot det i motionen framställda förslaget om en för värnpliktige avsedd allmän skola för medborgarkunskap och fysisk fostran.

Det bildningsarbete, som här ifrågasättes, avser vuxna. Men de vuxnas bildningsarbete bör, för att leda till vad som därmed avses och över huvud bliva fruktbringande, bygga på frivillighetens grund. Något slags skolplikt för vuxna människor synes ej böra ifrågakomma; långt ifrån att väcka intresse för bildningsverksamhet torde ett såsom plikt ålagt bildningsarbete hos flertalet vuxna alstra obenägenhet för dessa strävanden.

Härtill kommer, att de vuxnas bildningsarbete icke bör läggas efter en allmän norm utan måste individualiseras efter olika trakters, olika befolkningslagars, olika människors behov. Värdet av de vuxnas bildningsarbete ligger ju nämligen just däri, att det lämpas efter olika förhållanden och genom denna olika inriktning kan anpassas efter livets olika krav. Ett bildningsarbete, sådant som det i motionen föreslagna, skulle leda till att många nödgades bedriva detta, för vilka det vore en överloppsgärning eller åtminstone mindre nödvändigt och innebure förspillande av en tid, som med större utbyte kunde hava ägnats åt för dem mera närliggande och betydelsefulla uppgifter.

Hellre än att skapa en undervisning, som bleve tillskuren efter en för hela riket gällande norm och som därför komme att sakna vederbörlig smidighet och

anpassning efter verklighetens skiftande förhållanden, synes man böra anknyta ett för arbetslös ungdom avsett bildningsarbete till de olika organ för sådant, vilka redan äro i funktion (folkhögskolor, Arbetarnes bildningsförbund, ungdomsarbetslöshetssakkunnige, andra bildningsorganisationer m. fl.) samt, i den mån det behöves och tillgångar det medgiva, utbygga deras verksamhet. Härvid hade man ju också den fördelen, att där redan föreligga genom praktiken vunna erfarenheter att utgå ifrån.

Folkbildningsförbundets styrelse har icke ansett sig böra ingå på diskussion av i motionen förslagsvis framställda detaljer, utan har endast velat framhålla två enligt dess uppfattning avgörande principiella invändningar mot den i motionen framställda huvudtanken. På grund av vad därvid anförts får styrelsen under full uppskattning av det intresse för bildningsarbetet, som tagit sig uttryck i motionen, såsom sin mening uttala, att de i denna uppdragna huvudlinjerna icke synas böra läggas till grund för den utredning, som kan böra företagas, eller för en experimentkurs.

Stockholm den 20 mars 1933.

För Folkbildningsförbundet

FREDRIK HJELMQVIST
Ordförande.

IWAN BOLIN
Verkställande ledamot.